

**Kritik mot Omsorgsnämnden i Södertälje kommun för felaktig
hantering av frågor om godmanskap och fullmakt**

Beslutet i korthet: I ärendet aktualiseras frågor om en god mans möjligheter att genom en fullmakt låta någon annan person tillvarata huvudmannens intressen. I beslutet konstateras att ett uppdrag som god man alltid är knutet till en viss person som har att utföra de uppgifter som ställföreträdarskapet innebär. Uppdraget är därmed personligt, och den som förordnas som god man har ansvaret för att huvudmannens behov och intressen tillgodoses. En förordnad god man anses därför inte genom t.ex. en fullmakt kunna överlåta det övergripande ansvaret för ställföreträdarskapet på någon annan. Det hindrar dock inte att en god man som anser sig sakna tillräcklig kunskap eller erfarenhet för att tillgodose sin huvudmans intressen i en viss angelägenhet har möjlighet att anlita någon att företräda honom eller henne. Den gode mannens förordnande utgör i sådana fall den yttersta gränsen för vilken behörighet som kan ges till den utomstående personen i fullmakten. I beslutet kritiseras omsorgsnämnden för att inte ha underrättat ett ombud om att den ansett att en fullmakt inte var giltig och uppgett orsaken till detta i anslutning till sitt ställningstagande. Därutöver kritiseras nämnden för att den inte gett ombudet möjlighet att bestyrka sin behörighet.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 8 december 2014 framförde advokaten AA klagomål mot Omsorgsnämnden i Södertälje kommun och uppgav bl.a. följande:

Hon är ombud för BB och har haft uppdraget att tillvarata BB:s intressen i ett ärende gällande rätt till personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Kommunens handläggare har gjort det svårt för henne att fullgöra sitt uppdrag bl.a. genom att boka in ett viktigt möte med kort framförhållning och till ett tillfälle som hon hade meddelat inte passade. Det aktuella mötet bokades senare om till en tid då hon hade möjlighet att närvara. Vid mötet deltog hon själv, BB, BB:s gode man, handläggaren och dennes gruppchef. Kort in i mötet lämnades emellertid informationen att den fullmakt som tidigare lämnats in inte godkändes av kommunen eftersom den var undertecknad av BB:s gode man. Hon tilläts därför inte företräda BB eller föra hennes talan under mötet som därför ställdes in. Om kommunen hade

informerat henne om sin inställning före mötet hade hon kunnat lämna in en ny fullmakt. Hon anser dock att kommunens uppfattning att en god man inte kan anlita ett ombud för sin huvudmans räkning med bindande verkan är felaktig.

Utredning

JO begärde att Omsorgsnämnden i Södertälje kommun skulle yttra sig över vad AA hade anfört i sin anmälan.

Nämnden redogjorde för handläggningen och anförde därefter bl.a. följande i sitt remissvar den 3 februari 2015:

Myndighetens bedömning och synpunkter

Bokning av möte

Handläggarens avsikt har varit att hitta en tid då AA, BB, BB:s gode man samt tolk skulle kunna medverka i ett möte angående BB.

Handläggaren har föreslagit fyra olika tillfällen (den 11, 26, 27 och den 28 november 2014) för ett möte och har även hört av sig till AA vid ytterligare tillfällen (den 19 och den 21 november 2014) för att boka in ett möte då AA inte återkommit trots att hon tidigare meddelat att hon skulle återkomma med förslag på tid. Handläggaren har strävat efter att handlägga ärendet skyndsamt i enlighet med 7 § förvaltningslagen samt eftersträvat att vara tillmötesgående gentemot AA, BB och BB:s gode man avseende att försöka finna en tid för att boka in ett möte angående BB:s ansökan.

Oavsett detta anser omsorgsnämnden att fler tillfällen för ett möte borde ha erbjudits efter att AA meddelat att hon inte kunde närvara vid något av de tillfällen som hade föreslagits samt att mötet inte borde ha bokats in vid ett tillfälle då AA meddelat att hon inte kunde närvara. Myndigheten har på detta sätt brustit i handläggningen av ärendet.

Myndigheten har sett över sina rutiner för att förhindra att liknande situationer inträffar igen framöver.

Hantering av fullmakt

Det är omsorgsnämndens uppfattning att en god man förvisso kan befullmäktiga en annan part i undantagsfall, vilket bland annat har utvecklats i mål nr 2431-08, Kammarrätten i Sundsvall och mål nr 5194-10, Svea hovrätt. I det aktuella ärendet finns tre stycken fullmakter som sammanlagt befullmäktigar sju personer att företräda BB:s gode man eller BB gentemot kommunen i ärenden som rör bland annat personlig assistans.

Vad avser fullmakten som inte godkändes vid mötet med BB, BB:s gode man och AA, har myndigheten bedömt att fullmaktens utformning inte inneburit att den gode mannen befullmäktigade AA att företräda BB, utan endast att AA befullmäktigades att företräda CC (BB:s gode man). Bedömningen har gjorts med grund i att det i fullmakten inte framgår att AA ges rätt att föra BB:s talan. Nämnden vidgår vidare att bedömningen av fullmakten borde ha kommunicerats före det att mötet ägde rum.

Oaktat detta, är det omsorgsnämndens bedömning att BB, genom att ta med AA till mötet, i vart fall får anses ha erhållit en muntlig fullmakt att företräda BB. Nämnden beklagar den bedömning som gjorts vid mötet och vidgår att situationen kunde ha lösts genom att AA i vart fall borde ha ansetts erhållit en muntlig fullmakt att företräda BB vid mötet. Nämnden beklagar de olägenheter som bedömningen har inneburit för BB, BB:s gode man samt AA.

Omsorgsnämnden har sett över sina rutiner för att liknande situationer inte ska uppstå framöver.

[...]

Sammanfattande bedömning

Nämnden vidgår att bokning av möte och hantering av fullmakt och ombud vid det aktuella mötet inte har fungerat på ett tillfredsställande sätt. Hanteringen av fullmaktfrågan berodde till stor del på svårigheter för handläggaren att avgöra om fullmakten innebar att AA hade rätt att företräda BB eller ej och det faktum att det i ärendet fanns tre stycken fullmakter som befullmäktigade sju personer att företräda BB eller BB:s gode man, bidrog tyvärr till förvirring avseende den aktuella fullmakten. Nämnden beklagar att situationen inte blev löst på ett bättre sätt.

Nämnden har till följd av detta sett över sina rutiner för att säkerställa att den uppkomna situationen inte ska inträffa igen. Vidare anordnar myndigheten en utbildning i förvaltningsrätt för handläggare för att säkerställa att en liknande situation inte ska inträffa igen.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Allmänt om godmanskap och fullmakter

Ett uppdrag som god man är alltid knutet till en viss person som har att utföra de uppgifter som ställföreträdarskapet innebär. Uppdraget är med andra ord personligt och den som förordnas som god man har ansvaret för att huvudmannens behov och intressen tillgodoses. En förordnad god man anses därför inte genom t.ex. en fullmakt kunna låta någon annan person ta över det övergripande ansvaret för ställföreträdarskapet. Det hindrar dock inte att en god man som anser sig sakna tillräcklig kunskap eller erfarenhet för att kunna tillgodose sin huvudmans intressen i en viss angelägenhet har möjlighet att anlita någon att företräda honom eller henne (jfr JO:s inspektionsprotokoll, dnr 5719-2010, s. 7-8). Den gode mannens förordnande utgör i sådana fall den yttersta gränsen för vilken behörighet som kan ges till den utomstående personen i fullmakten. Om det står i förordnandet att den gode mannen ska bevaka huvudmannens rätt och förvalta hans eller hennes egendom betyder det att den gode mannen kan företräda sin huvudman i angelägenheter som t.ex. rör den enskildes rätt till sociala förmåner. Den gode mannen kan därmed även överlåta på någon annan att tillgodose huvudmannens intressen i dessa frågor. En förutsättning för detta är dock, i enlighet med vad som ovan angetts, att fullmakten begränsas till att avse en viss angelägenhet, t.ex. ett ärende hos en myndighet. Den gode mannen anses på så vis inte ha överlåtit sitt övergripande ansvar som god man för den enskilde på ombudet. Om en god man har utfärdat en giltig fullmakt för någon annan att företräda honom eller henne för huvudmannens räkning innebär det i praktiken att det är ombudet som myndigheten ska ha både skriftliga och muntliga kontakter med under handläggningen. Det hindrar emellertid inte att det ur servicesynpunkt ibland kan vara lämpligt att myndigheten också skickar material för kännedom till den gode mannen eller huvudmannen. För att den som anlitar ett ombud ska vara hjälpt av det i praktiken är det viktigt att fullmakter respekteras. Om ett ombud

som har fullmakt inte får del av handlingar eller annat material kan det leda till rättsförlust för den enskilde.

För det fall en myndighet finner att ett ombud bör styrka sin behörighet med en fullmakt ska den uppmana ombudet att göra det. Myndigheten bör samtidigt göra klart för ombudet att dennes talan kan komma att avvisas om fullmakten inte kommer in. Om en myndighet bedömer att en befintlig fullmakt inte längre kan godtas bör myndigheten på motsvarande sätt underrätta fullmaktsgivaren och ombudet om detta samt redovisa skälen för sitt ställningstagande. Av allmänna rättsgrundsatser anses vidare följa att berörda parter i sådana fall måste beredas en möjlighet att rätta eventuella formella brister.

Omsorgsnämndens handläggning

Hantering av fullmakt

Jag vill inledningsvis framhålla att JO:s granskning är av rättslig art och främst avser en kontroll av att myndigheterna har följt de regler som gäller för förfarandet i formellt hänseende. Huruvida det var rätt eller fel av myndigheten att underkänna den fullmakt som fanns vid tidpunkten för mötet med BB, BB:s gode man och AA är en sådan bedömningsfråga som JO brukar vara återhållsam med att uttala sig om. Vad som har kommit fram under utredningen i det här ärendet ger mig ingen anledning att frångå denna princip. För tydlighets skull vill jag dock påpeka att en god man, under de förutsättningar som jag tidigare redogjort för i detta beslut, kan utfärda en fullmakt för någon annan att företräda honom eller henne för huvudmannens räkning och att det i en sådan situation är tillräckligt att den gode mannen undertecknar fullmakten. Däremot bör det naturligtvis framgå av fullmakten vem huvudmannen är.

När det gäller den formella hanteringen av saken konstaterar jag att myndigheten givetvis borde ha underrättat AA om att den ansåg att fullmakten var ogiltig och uppgett orsaken till detta i anslutning till sitt ställningstagande i den frågan. Så skedde emellertid inte. Som omsorgsnämnden själv har medgett borde bedömningen även ha kommunicerats med AA före det att det inplanerade mötet ägde rum eftersom det verkar ha funnits möjlighet till detta. Såvitt framkommit var såväl BB som BB:s gode man närvarande vid det aktuella mötestillfället. Oavsett bedömningen av den fullmakt som tidigare lämnats in har det således funnits förutsättningar för att under mötet klarlägga och bestyrka AA:s behörighet att företräda BB. De berörda parterna borde därför ha erbjudits en möjlighet att göra detta. Nämnden förtjänar kritik för den felaktiga handläggningen.

Jag har i beslut denna dag konstaterat att omsorgsnämnden har hanterat frågor om godmanskap och fullmakter felaktigt i ytterligare två ärenden (dnr 6825-2014 och 6855-2014). Utredningen i ärendena visar att det finns allmänna kunskapsbrister hos förvaltningen. Jag noterar att omsorgsnämnden vid tidpunkten för sitt yttrande till JO avsåg att genomföra vissa utbildningsinsatser och utgår från att dessa nu har fullföljts och fått avsedd effekt.

Bokning av möte

Myndigheten har medgett att det har förekommit brister i handläggningen av ärendet i samband med att det aktuella mötet skulle bokas in och har medgett att fler tillfällen för ett möte borde ha erbjudits samt att mötet inte borde ha bokats in vid ett tillfälle då det stod klart att AA inte kunde närvara. Jag delar den bedömningen. Omsorgsnämnden förtjänar kritik för det som har framkommit i denna del.

Ärendet avslutas.